

| TEMPS MODERNS |

CINEMA I LITERATURA

A l'interior de la "Ciutat Blanca"

Joan Obrador

5

com *Ordet* ens exigeix i reclama en la nostra qualitat d'espectadors.

Se'ns ha de permetre per uns moments jugar amb les paraules. I no per una simple frivolitat com es podria comprovar d'immediat. Deia Kierkegaard —danès per més senyes, com el mateix Dreyer— que "qui es perd en la seva passió ha perdut menys que qui perd la seva passió". I el nostre Miguel de Unamuno, referint-se a la complexitat de les relacions entre cos i ànima, entre matèria i esperit —peluda qüestió que li va turmentar tota la vida— opinava que, per poques voltes que donem a l'esmentat assumpte, molt prest un descobreix "cuánto de carnal hay en

termes: la superposició i identificació entre "aparença" i "essència" de la imatge cinematogràfica com a correlat de la juxtaposició entre "carnalitat" i "espiritualitat" en l'àmbit d'allò que viuen a la pel·lícula els seus protagonistes. Perquè el que *Ordet* postula i ho aconsegueix com poquíssimes vegades el setè art ho ha aconseguit —pens en el Hitchcock de *Vértigo*, en algunes obres d'Ingmar Bergman—és aferrar allò que és inaferrable, aprehendre allò que és inaprehensible, col·locar l'espectador en el vòrtex d'allò que és inenarrable, d'allò que teòricament no pot "contar-se en imatges" i que, paradoxalment, "ens estan contant"; i ho "veim" i ho "sentim"

terror de la pantalla, sinó al cor del fascinat espectador que "viu" de la manera més natural possible —sense aparentment intermediar cap retòrica ni artifici— que "allò que no pot passar" està realment "passant".

Una obra com *Ordet* ens reconcilia a la vegada amb el cine com a art i amb la vida com a misteri i enigma inabastable. I en fer-ho som conscients que hem contret un deute d'eterna gratitud amb aquell incomparable director danès que nomia Carl Theodor Dreyer, gràcies al qual descobrim que, ben al contrari del que pensava el personatge de Shakespeare, "no tot fa olor de podrit a Dinamarca". ♦

alpan" no només intel·lectualment, icament com un prodigi. I aquesta nt irrupció del miracle en el si d'una tat de pagesos danesos, aquesta nova ó de la paràbola bíblica de la ressu- de Llätzer (una dona en aquest cas) ntext de la quotidianitat més absolu- terioritzada per un aclaparat espec- çimporten en aquestes alçades, les eences: si és creient, ateu o agnòstic?) a porta oberta a la voràgine del Tot o -res —qui sap si totes dues, les dues una mateixa moneda.

Ordet li passa a aquest cronista el que davant la contemplació d'algunes imes i privilegiades obres d'art: creu- uament haver atrapat només per un t en la llinya de la retina la infinitud ps. De la mateixa manera com passa ar els "esclops" o els "girasols" de Van O en submergir-se en aquella ió desconeguda" que ens proposa el de Vermeer *Vista de Delft* (del qual, raordinari criteri, l'entranyable Toni irma que encara no s'ha pintat). O en -se davant la intemporalitat de la de Chartres (al voltant de la qual Welles va aventurar, a la seva produ- *ike*, una subtilíssima reflexió no úni- sobre el qüestionament del concepte ia" en art, sinó també sobre l'autoria de l'anonimat —l'art col·lectiu de les es o de les grans catedrals— dins de arquitectònic d'èpoques passades). un film com *Ordet* es troba aquí tònicament davant dels nostres ulls t totes les lleis de l'espacialitat i de la litat que no són, en definitiva, sinó vida i la mort. Perquè el darrer repte Dreyer ens condueix a tots els amants és al de que, encara que sabem que d'un "art de l'aparença", *Ordet* ens donar-li bellament la volta a la frase ar l'"aparença" en l'"essència" matei- imatge, i aconseguir així que es pro- un "doble miracle": no només a l'in-

Jo ja he estat a Lisboa, "La ciutat Blanca". Però ja fa tant de temps que la memòria s'enterboleix pel domàs del passat. Crec que tot va començar un dimecres a mig matí. Una força cada vegada més insolent empenyia les meves parpelles, jo feia tot el que podia per romandre despert, però el pes es va fer tan aclaparador que me va ser impossible obrir els ulls. Vaig caure en un estrany estat: no dormia, perquè no havia decidit conscientment d'entrar en el món dels somnis, baldament no era conscient del que em voltava. Ara faig memòria i no puc entendre on era ni com vaig fer el viatge cap a ponent. Entre aquella matinada de dimecres i la meua arribada a Lisboa s'obre com un forat negre que m'impedeix qualsevol intent per comprendre, per donar un petit raig de llum al meu procés de translació. No puc donar una descripció del sistema de transport que em va conduir a besar l'Atlàntic, ni una aproximació acurada del temps que va durar. Fou un temps insondable aquell que em va apropar a Lisboa, fins i tot, penso ara, em podria haver conduït a qualsevol indret del planeta o, tal vegada, més enllà: a les antípodes de la Via Làctia.

El fet és que, de sobte, em vaig trobar allà. Era un port completament desconegut i buit. Vaig pensar que no devia ser dia feiner pels homes de la mar. Era llarg i prim com una serp que recorre el seu camí des de llevant cap a ponent, sense pausa de continuïtat en una filera sense límit de rocallis perfectament allissats. Era rar aquell port i, tal vegada, l'hora de la meua arribada encara el feia més angoixós: el moment en què el dia fressa amb la nit, quan ja no hi és el sol i la llum d'argent encara no il·lumina els camins ni els rostres. És el moment del dia-nit en què la meua ànima es troba més atabalada. No tenia forces per començar a caminar i esbrinar on em trobava. Vaig perdre la mirada dins la mar que s'estenia davant jo. Li mancava la línia de l'horitzó típica de la mediterrània, el darrer blau no hi era i inclús semblava que una sèrie de quilòmetres mar endins, no gaire enfora, tornava a aparèixer el continent. La boira d'una vesprada grisencina m'impedia descobrir com era realment aquella línia de finesa. Vaig mirar l'aigua sota els meus peus, l'aigua que normalment s'estavella contra els molls en onades infinites, i un profund neguit em cau a sobre. Perquè no lluitava contra els graons de pedra, sinó que se n'anava, en una direcció encara indeterminada, fregant els molls com si tingués por de la batalla eterna entre el mar i la terra. Com era possible: un horitzó que no tenia un límit definit i un port on la mar no s'estavellava contra la terra en una successió infinita d'onades? On em trobava? No tenia ni idea.

El neguit prenia la tonalitat de l'angoixa i, a la vegada, un profund cansament obstruïa cadascuna de les meves articulacions; així que vaig decidir cercar un lloc per dormir. Els llençols de la meua primera nit a Lisboa foren les fulles de la tardor i el meu llit un raconet entre les muntanyes de xarxes multicolors dels pescadors que són presents a tots els ports del món.

-Familiars de Jaime Serra Martínez!

Un matrimoni de mitjana edat i una al·lota d'uns vint anys acudiren a la cridada del metge. Pregué la paraula l'home.

-Sí, som nosaltres. Què hi ha de nou?

-No res. El seu fill roman estabilitzat des de fa vint-i-quatre hores.

-I per quina raó ens ha cridat? - el desesper de la dona es feia patent en les rugositats dels ulls. Què té el meu fill?

-El diagnòstic és el mateix que ahir horabaixa... El seu fill ha penetrat dins l'estat de coma profund... Els hem cridat per mantenir el contacte rutinari, habitual, amb els familiars dels nostres malalts.

-Contacte rutinari!... Però què li ha passat al meu fill?. Sap, quan va arribar a l'hospital després de l'accident ell va ser capaç de donar el seu nom, la seva direcció... I només se li varen tancar els

ulls després de sortir del quiròfan. Què li han fet al meu petit fill?- plorà com només ho pot fer una mare.

- L'estat del seu fill -es dirigia a l'home, qui es mostrava més tranquil- no té cap relació amb l'operació que li han hagut de fer. Sembla ser que ha patit una trombosi cerebral. Encara no en coneixem les causes perquè és massa jove i aquesta malaltia és pròpia de gent major.

- I què es pot fer?
- Esperar, tenir confiança i, una cosa molt important, xerrar tot el que siguin capaç amb ell.
- I això per què? Si no és d'aquest món... Si no ens pot respondre de cap manera... -l'al.lota es mostrava decebuda, però es volia aferrar al més petit fil d'esperança. Se l'estimava tant, per res del món volia perdre el seu Jaumet.

- Ningú coneix què passa a l'interior d'un cervell en coma. Només tenim dues coses clares: no sabem en quin moment li pot tornar la lucidesa, però estem segurs que el cervell del malalt encara rep, en un cert sentit, els estímuls del món exterior. És com un cercle tancat: Jaume ara no pot respondre, però en certa mesura encara rep una petita part dels estímuls exteriors. Com més estímuls rebí, més ràpida pot ser la seva tornada al nostre món. En aquests casos, el millor estímulo és la veu dels parents i dels seus amics.

- De veritat? -ja veia el petit raig d'esperança.
- Sí, però han de tenir present que això és un procés sense un límit definit: tal vegada es desperta demà com d'aquí a dos anys. No els vull enganyar.

- I quan podem començar a xerrar-li?
- Des d'ara mateix... Ho podran fer durant tres hores al dia: des de les deu del matí fins a les onze i mitja, i des de les cinc de l'horabaixa fins a les sis i mitja.

- Qui entrarà el primer? - demanà la mare amb ànsia.
- Això ho han de decidir vostès mateixos. Una cosa molt interessant és que li parlin un mínim de sis persones que ell conegui personalment. Així rebrà més estímuls i més forces per sortir de l'estat en què es troba. Demà tornarem a parlar un poc més.

- Gràcies doctor.
- Hi puc entrar jo? - demanà l'al.lota.

Es miraren als ulls i es posaren d'acord en silenci: tal vegada la primera veu que el seu fill voldria escoltar fos la de la seva núvia.

- Hola, Jaume! Si sabessis com et trobo a faltar...- intentà parlar sense tristor, fins i tot amb alegria, perquè era tan divertit ell. Però ara no era més que un cos famèlic, fermat de cames i peus, i intubat per tot on la tècnica moderna ho permet.

Per única resposta va rebre una petita vibració a la línia de l'encefalograma.

L'endemà em vaig aixecar com si no hagués dormit gens en tota la nit. Havia tingut un somni realment curiós: vaig somiar que dormia, però el mateix fet de dormir era un somni; així que tenia la sensació verídica de no haver dormit en tota la nit. Tenia tot el cos fet malbé. Vaig recordar l'aigua que no es volia enfrontar amb el moll i vaig tornar al mateix indret per comprendre. Vaig mirar l'horitzó i tot d'una vaig descobrir l'altra vorera del riu a un parell de quilòmetres. De cop es varen resoldre tots els enigmes que m'havien capficat: l'aigua no era blava, sinó més bé d'un marró fosc, i no lluitava contra la terra perquè cercava el seu lloc natural: la mar. Per la posició del sol, vaig comprendre que se n'anava cap a ponent. Instintivament vaig seguir el seu curs i al fons es va fer present un gegantí pont de ferro i formigó, que comunicava les dues vessants de la ciutat encara desconeguda i trencava -domesticava- la línia de l'horitzó. Només coneixia dos ponts semblants:

com *Ordet* ens exigeix i reclama en la nostra qualitat d'espectadors.

Se'ns ha de permetre per uns moments jugar amb les paraules. I no per una simple frivo-

l'aparició i identificació entre "aparença" i "essència" de la imatge cinematogràfica com a correlat de la juxtaposició entre "carnalitat" i "espiritualitat" en l'àmbit

al pam" no no
icament com
nt irrupció del
tat de pagesos
ó de la paràb
de Llätzer (u
ntext de la qu
terioritzada p
gimporten en
eences: si és c
a porta oberta
res —qui sap
una mateixa n
Ordet li passa
que davant la
imes i privileg
uament have
t en la llinya
ps. De la mat
ar' els "esclop
O en sub
sió desconegu
de Vermeer
traordinari cr
irma que enc
-se davant l
de Chartres
Welles va ave
ake, una subt
sobre el què
ia" en art, sin
de l'anonim
es o de les g
arquitectòni
un film co
tònicament
it totes les lle
alitat que no
vida i la mo
Dreyer ens co
és al de que
a d'un "art c
donar-li be
iar l'"aparen
imatge, i ac
un "doble m
terror" de la pantalla
espectador que "viu"
ral possible —sens
diar cap retòrica ni

el de San Francisco i el de Lisboa. Em vaig quedar una llarga estona mirant-lo, tot intentant esbrinar on era i com podria haver-hi arribat. No sé per quina raó vaig decidir no fer-me més preguntes i deixar-me endur pels esdeveniments sense més trencaclosques. El meu cap a partir de llavors no seria altra cosa que una cova de vidre buit.

Em vaig girar i, de cop, es dissolgueren tots els meus dubtes: era a la "Ciutat blanca", no a la Lisboa que apareix en qualsevol guia turística, sinó a la Ciutat blanca d'Alain Tanner. Era evident. Feia molt poc que havia vist la pel·lícula i la moderna ciutat portuària era com si no existís, com si estigués entre penombres. Alfama-La Ciutat Blanca, des de la meua perspectiva, era més blanca que mai. La resta de la moderna ciutat cosmopolita estava completament paralitzada a migdia, d'un dia feiner com qualsevol altre. No era altra cosa que la pell que cobria i remarcava -com un planeta rep l'existència del seu sol-, la blancor d'Alfama. Fins i tot el Pont del Vint-i-cinc d'Abril semblava una ombra d'un pont irreal, ni un sol cotxe el travessava, cap vehicle!...

No vaig perdre temps i vaig començar a caminar entre els carrerons del barri. Volia descobrir el mateix paradís que l'havia dut Tanner a fer la pel·lícula. Descobrir les raons que duen a mitificar un barri milenari, a filmar d'una manera obsessiva, una i altra vegada, primers plans de carrerons estrets i d'unes balconades obertes a la darrera finestra: l'immens Atlàntic. Per quina raó, si ens deixem dur a la Ciutat Blanca, trobarem el que sempre hem desitjat? Caminava cap a munt, cap al castell que presideix el promontori del barri vell, pujant escales de pedra antiga que semblaven mai acabar o caminant entre passadissos tan estrets on es podia tocar a la vegada les dues façanes grises dels carrers. Alfama que des de fora és d'un blanc immaculat a l'interior pren un caire grisenc que subjuga les ànimes dels seus habitants i dels viatgers. Jo també em vaig deixar emportar per l'embriaguesa de La Ciutat Blanca. Vaig caminar tant que no em sentia les cames. Era una situació molt curiosa: em sentia completament esgotat, però al mateix temps no tenia cap necessitat de descansar. Recorria una i altra vegada els mateixos carrers, però no volia aturar-me sense saber per quina raó. Al barri hi havia gent, estava completament segur, perquè als fons dels carrerons es veien dones vestides de negre, amb el rostre cobert, però quan m'apropava, per intentar parlar un poc -des de la meua arribada a Lisboa no m'havia dirigit la paraula ningú-, es ficaven dins ca seva i tancaven les gruixudes portes ràpidament. Només podia escoltar a la meua esquena remors ofegades darrera de murs centenaris. Suposava que en aquest barri no estaven acostumats als forasters, per això segurament s'estimaven no parlar amb mi. Després d'un caminar incessant entre aquells carrerons deserts, a la fi, vaig descobrir un celler obert. A l'interior només hi havia dos homes: el propietari darrera el taulell, que vigilava l'entrada amb fixació obsessiva, i un home assegut a una taula arraconada que prenia un tassó de vi negre, estava completament absent en el seus pensaments. El propietari del celler era com qualsevol propietari d'un antic celler, però l'home em resultava molt familiar. Qui devia ser? Vaig fer un intens esforç per recordar...

- Bon dia.
- Bon dia, com troba el meu fill doctor? Ha millorat un poc?
- En principi sembla igual, estabilitzat.
- Vol dir que després de més d'una setmana de tractament encara no ens pot dir si millora o no?
- Desgraciadament així és, la medicació que li administram no té una repercussió directa en el seu estat. El fet de recuperar la vigília depèn únicament de les seves forces. I ara mateix no hi ha res que ens indiqui un canvi...
- Vol dir?... -unes llàgrimes furtives deixaren la mare sense esma per poder seguir conversant.
- Però, doctor, la màquina que controla el cervell de cada vegada mostra més moviment? —

Parlava l'al.lota d'en Jaume que s'havia aferrat a l'esperança de la conversa. Li parlava al seu amor fins que les paraules ja no tenien força per sortir de la seva gargamella eixuta.

- Sí, però ningú sap què vol dir aquesta activitat en la ment d'un malalt en coma. De vegades s'han donat casos d'aquests tipus de malalts, amb una intensa activitat cerebral, però que han estat anys per tornar al món de la vigília.

- Sí?...

- Sí el doctor es mostrava molt ferm en les seves conviccions perquè no volia crear falses expectatives-. Però, així i tot, és un bon símptoma continuïn xerrant-li tot el que puguin. Bé... fins demà.

"Demà", es va dir la mare, "més valdria que no tornéssim a parlar. De cada vegada ho fa tot més complicat". Es deixà caure en una de les cadires de la sala d'espera completament esgotada. L'home va acudir al costat del fill

- Jaume... Has de ser molt fort, pensa que aquí hi ha molta gent que t'estima i ¿què fariem sense tu?...

Per única resposta va rebre una petita vibració a la línia de l'encefalograma.

Qui deu ser aquest home?... Ja ho sé: el protagonista de la pel.lícula d'En Tanner... Com es deia?. Milers de noms em varen voltar pel cap. Sempre m'ha agradat molt el cinema i si no fos per un petit problema de memòria: mai me'n record dels protagonistes -ni de la major part de gent que intervé en la creació de les pel.lícules-, fins i tot podria ser considerat un cinèfil. Sobtadament em va venir el seu nom: Bruno Ganz. Aquesta recuperació de la memòria em va donar forces, i confiança en mi mateix, per tal d'apropar-me.

- Bon dia, podria seure amb vostè? - em va mirar amb uns ulls sense expressió.

- Si et fa il.lusió.

- Vostè i jo compartim qualche cosa molt important... En aquesta ciutat.

- Crec que no ens coneixem.

- En aquesta ciutat tots dos som estrangers.

- Com ho saps: el meu portuguès ja no té accent i sóc més bé de pell morena - em va mirar aquesta vegada desconfiat.

- No és vostè Bruno Ganz?

- No. Crec que t'has equivocat de persona - va estar a punt d'aixecar-se de la taula. Per quina raó havia de suportar l'interrogatori d'un desconegut? I no sé com va sortir dels meus llavis un altre nom.

- Paul.

- Qui t'ha dit el meu nom o l'has endevinat per pura casualitat?

- El que succeeix és que Bruno Ganz és Pau -se li varen tancar els punys i per un moment vaig creure que m'anava a apallissar.

- Què putes dius? Jo no tenc cap relació amb aquest tal Ganz, ni el conec ni tenc cap parentiu amb ell.

Mentre s'aixecava per anar a xerrar amb l'amo, vaig dir per mi, per intentar aclarir-me el pensament, "Bruno Ganz és un dels més importants actors del cinema europeu".

-Veus, no coincidim ni en això -em va parlar donant-me l'esquena-. Jo sóc un ximple mecànic d'un anònim carguer, ningú em coneix. A més no hi vaig mai al cine perquè odio les històries que no són autèntiques. Fins una altra.

Es deia Paul i era mecànic d'un vaixell de càrrega. Ara només faltava que el seu amor d'Alfama es digués Rosa. Fos alta, prima i amb una llarga cabellera fosca que anés a morir amb suavitat sobre

alpan" no
icament con
nt irrupció
tat de pages
ó de la par
de Llätzer
ntext de la
terioritzada
¿importen
eences: si és
a porta ober
-res —qui s
una mateixa
Ordet li pas
que davant
simes i privi
nuament ha
nt en la lliny
aps. De la m
ar' els "escl
O en su
sió descone
de Vermeer
traordinari
firma que en
r-se davant
il de Chart
Welles va a
take, una su
t sobre el qu
ria" en art,
a de l'anoni
des o de les
arquitectò
un film
ctònicamer
nt totes les
ralitat que
a vida i la
Dreyer ens
e és al de c
ta d'un "ar
a donar-li
viar l'"apar
a imatge, i
ú un "doble
de la pant

el naixement del seu pit.

Vaig girar el cap i no podia ser altra: aquella dona que parlava amb Paul era, sens dubte, Teresa Madruga, que va fer la Rosa de "En la Ciutat Blanca". O tal vegada ella tampoc sabia qui era: Teresa o Rosa? No comprenia res. El més senzill era que l'actor em volgués prendre el pèl; perquè, quina altra explicació tenia tot plegat?...

El cap em va començar a donar voltes i vaig caure al terra sense coneixement. L'endemà em vaig despertar dins una habitació molt estreta, només hi cabia un llit mal fet, una cadira i una taula de nit de caoba plena de corcs. La cadira es trobava al costat d'un finestral que abastava l'habitació sencera. Em vaig aixecar i tal com em trobava, completament nu, vaig obrir-la de banda a banda. En un començament, l'enlluernament no em va deixar veure res, però la brisa marina tot d'una s'apoderà del meu cos. A poc a poc, vaig obrir els ulls i, guaitant més enllà del que és possible, la presència de la immensitat de l'oceà ho va deixar tot petitó: el port ja era farcit de vida, pel pont minúsculs punts de color pul.lulaven a bon ritme i la meua vida assolí un nou sentit. Vaig mirar tan enfora com em va ser possible i vaig pensar que la vida no és més que una onada i que el seu cant és la remor marina. Quina importància pot tenir ser real o una simple ficció? Tot em va conduir a la mateixa conclusió: la meua vida s'havia fos amb una història inventada per Alain Tanner. Estava compartint l'espai físico-mental dels seus personatges. Em podia haver tomat boig, tal vegada esquizofrènic, però el meu raonament no podia ser més adequat. Només em calien una sèrie de dades per tal de demostrar-ho; hauria de tornar al mateix celler.

Vaig davallar per unes estretes i interminables escales que em varen portar al mateix local. Això em simplificava molt la investigació. Vaig anar a seure a la mateixa taula, tot esperant que tornés a aparèixer Bruno-Paul. Havia vist la pel.lícula un parell de vegades i sabia que, necessàriament, hauria de tornar per prendre el tassó de vi negre matutí. Vaig demanar un cafè amb llet i un poc de pa torrat amb mantega.

- Bon dia -es va asseure directament a la meua taula; el que trencava les meves expectatives, jo no era protagonista de la pel.lícula de Tanner.

- Hola...

- Et trobes millor?

- Sí.

- Ahir ens vares donar un bon mal de cap. Vares perdre el coneixement i, per un moment, semblares mort: tan fred i pà.lid com un d'ells.

- Jo ja no sé ni qui sóc, ni què faig aquí...

- Ja hi compartim qualche cosa més -el seu to era realment amical, em vaig decidir a demanar-li.

- Et puc fer un parell de preguntes.

- Intenta-ho.

- Es diu la teua al.lota Rosa.

- Sí.

- Et dediques a filmar els carrerons d'Alfama amb una càmera de Super huit?

- Sí. Ets un tipus realment observador. Només fa un dia que ets per aquí i ja has descobert moltes coses. Saps que això d'espia pot ser contraproduent? -vaig intentar fer un somriure sincer- per cert, encara no m'has dit el teu nom i em fas un interrogatori en tota regla.

Vaig romandre en silenci el temps que ell demanava el seu tassó de vi intentant recordar el meu nom. No hi va haver manera.

-La veritat és que no me'n record - vaig tancar els ulls perquè no fugissin unes petites llàgrimes.

ls folis, est
sobre Carl
no exhib
tidant que
esvetllar e
ze llargme
stres sagrat
ar de Dias
inclús de C
in vistes. N
ls secrets d
ndera i rec

LT

mostra mira
e Joana d'Z
va sense di
e, aliena a
ò sobretot
sió en una)
una cosa. I
stituïxen l
una bona
redestinat a
una cosa d'i
situa la con
rimers plar
ament anir
ssa. I per aix
poblar les s
càmera po
ejar, embol
ser heroi és
ament una
pareixia gai
paorós. I e
altra Joana
opus que sin
el dolor go
urs filmic
no amb actes

seleccionat, Joana d'Arc ombre-
sa al llarg de la pel.lícula, enmig

l'única direcció possible, l'intercanvi sexual: gran
paradoxa, perquè érem allà on només hi cabia

per la irruminació, aquell punt de vista lleugerament
en contrapicat (¿no és el sexe o la comunió,
doncs, que no disten tant en el límit, una sèrie

És igual, aquí no importa el nom sinó allò que fas.

-Ets Suís?

-Sí. Però... Com ho has pogut esbrinar? Aquí no hi ha ningú que sàpiga d'on sóc!

-Ja t'ho vaig intentar explicar ahir: Paul no és una persona, sinó un personatge que va crear Alain Tanner per fer la seva pel·lícula "La Ciutat Blanca".

-Sí?... I tu qui redimonis ets? Qui et va crear a tu?

-No tenc ni idea - tenia el cap completament enterbolit.

-Segons el que em dius sóc un fantasma de llum. Ara explica'm com ho has fet per entrar dins el meu món. ¿No seràs tú també un altre fantasma?

-No, d'això estic completament segur, jo sóc un home i ho sé precisament perquè he vist la teva vida reflectida a la pantalla tantes vegades com he volgut.

- Si és així, digue'm: què m'ha de succeir avui?

- Ja t'han robat la cartera?

- No.

- Idò, ves amb compte perquè tal vegada ho faran horabaixa.

- Molt interessant... ¿I quines coses més saps de la meva vida?

- Que has deixat un amor a la teva ciutat i que més valdria que marxessis ara mateix perquè et malferiran.

- Pensava que eres molt més intel·ligent! -va riure amb un soroll sarcàstic-, si tens raó, si la meva vida no és més que una invenció d'aquest Tanner, de quina manera podria defugir el meu destí? Com no podria estar enamorat de Rosa? Com no podria estar enamorat de dues dones a la vegada? Penses que és tot així de senzill?...

- Tal vegada tens tota la raó.

Vaig tonar a caure en el silenci. Vàrem romandre asseguts cara a cara, sense dir-nos res, un temps indeterminat. Quan es va aixecar, li vaig fer la darrera pregunta.

- Escolta, em podries explicar exactament què t'ha retengut en aquesta ciutat? Per quina raó vares deixar fugir el teu vaixell?

- Una resposta molt clara- somreia amb malícia- és que així ho va decidir Ell.

- Ja! Però no és això el que m'interessa; són les "teves raons".

- No ho sé ben bé... Tal vegada perquè la meva terra autèntica sigui l'oceà i ca meva és massa lluny de qualsevol mar o que estic fart de l'ordre i la neteja de la meva ciutat, està tot tan ordenat que sembla mentida que la vida pugui desenvolupar-se. Sempre he cregut que, sense desordre, no hi hauria un món... Especialment l'amor, un amor perfectament ordenat i net està condemnat a desaparèixer. El meu amor del nord és massa ordenat... Amb Rosa cada minut és una sorpresa...

Vaig quedar completament meravellat que un mecànic d'un carguer pogués parlar així.

- Què més vols que et digui?... Que l'estètica dels carrerons d'Alfama sembla feta per a la meva càmera de Super vuit? ¿Que aquesta ciutat és sinònim d'anonimat, és a dir, de llibertat i que és fardada d'un temps buit per no fer res i gaudir de l'autèntica vida?

- Crec que ja m'has ajudat a comprendre... No et faré més preguntes.

- Ara em toca a mi -va somriure entre amigable i diabòlic-. Si tens raó, si no sóc més que un fantasma de llum, que viu infinitament la mateixa vida, i tu i jo podem mantenir aquesta conversa, és clar que no pots ser un home de carn i ossos.

- Qui sóc? -vaig demanar amb absoluta necessitat que qualcú m'ho expliqués d'una vegada.

- Tu ets un simple espectador anònim dels milions que oplen les sales de projecció els caps de

setmana. Si jo sóc un mer pensament d'Alain Tanner, tu no arribes ni a ser un home, només existeixes des del moment que contemples la meua vida a la pantalla. Fes la següent prova: intenta sortir d'Alfama, si ho aconsegueixes és que no tenc raó; però si no... No passis pena.

En qualque moment podràs tornar a ser espectador d'una altra pel·lícula, d'una altra vida.

Se n'anà sense acomiadar-se, semblava realment amoïnada. Li vaig dirigir un "adéu" inaudible, m'havia deixat sense esma per xerrar. I si tenia raó i jo era presoner d'Alfama fins a l'eternitat? Vaig sortir al carrer de forma precipitada i vaig començar a córrer tan ràpid com ho permetien les meues forces, no tenia una direcció determinada, perquè només volia fugir d'aquells carrerons blancs, tacats de negre amortit, el més aviat possible. No hi havia manera. Semblava que tots ells fossin iguals i perfectament redons: tornaven al mateix punt de sortida, a la petita plaça on vaig trobar-lo per primera vegada. El sol es tornà vermell, però no vaig voler anar a cercar Paul. No podia donar-li la raó. Dir-li que només sóc el seu espectador, que la meua existència és un reflex de la seva i que jo també era un presoner d'aquella ciutat. Vaig anar al meu punt d'arribada a la Ciutat Blanca, es trobava defora d'aquells carrerons i, tal vegada, encara tindria escapatori... L'indret ja em resulta va familiar, inclús em va semblar majestuós el riu "Tejo".

- Jaume!... Jaume! -l'al.lota esclatà en una joia silenciosa, plena de llàgrimes de felicitat, perquè a la fi el seu amor, després d'un túnel de fosc de dues setmanes obria els ulls per primera vegada-. Em reconeixes? Sap qui sóc?

Jaume se la mirà estranyat, per quina raó li demanava si la reconeixia? No hi havia força al món que li pogués fer oblidar el seu amor. Va romandre en silenci inspeccionant per un moment tot el que li envoltava. No hi havia cap dubte que es trobava en una espècie d'hospital, però en una habitació massa allargada, tota plena d'estranyos aparells i amb més d'una desena de llits. Va somriure i va pensar que era dins un vagó-hospital. Si tornava a tancar els ulls encara podia sentir l'enrenou dels tramvies de Lisboa.

- Veniu, veniu... -parlava a través dels finestrals que es trobaven a l'esquena del llit-. Ja s'ha despertat!

- Saps qui sóc -tornà a demanar-li.

- Clar que ho sé... -va somriure com un nin entremaliat amb les quatre dents davanteres rompudes-. Tu ets la meua Rosa.

- I ara? -no entenia res- Qui és aquesta Rosa?

- Quina t'ha dit? -La mare parlava encara amb ansietat.

- Que sóc Rosa.

- Quina Rosa?... La coneixes? -Totes dues mostraven una preocupació que ell mai podia arribar a comprendre.

Abans que la cosa anàs a més a majors va decidir d'aclarar la qüestió.

- I tant que et conec, com no hauria de reconèixer la meua estimada: na Maria -se va ajupir suament sobre el llit i li va fer un petó al front.

- Saps què t'ha succeït?

- No, però començ a fer-me'n càrrec.

- I on som? -li demanà sa mare.

- No anem en un tren cap a Lisboa?... la Ciutat Blanca!.

- No, fill meu, ja hem tornat d'aqueixa maleïda ciutat.